

Rädda Barnens remissvar på Ds 2025:30 Migrations- och asylpakten

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående utredningen Migrations- och asylpakten (Ds 2025:30). Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Rädda Barnen vill inledningsvis lyfta den anmärkningsvärt korta remisstiden. Remissinstanserna har fått fem veckor på sig att gå igenom och analysera förslag i en utredning som är över 1500 sidor lång och kommer ligga till grund för en stor reform inom migrations- och asylpolitiken, med nya sätt att hantera dessa frågor som Sverige tidigare inte har arbetat efter. Även om reformen bygger på EU-förordningar, som Sverige måste följa, kommer implementeringen att bli väldigt viktig eftersom Sverige där kan säkerställa t.ex. ett genomgående integrerat barnrättsperspektiv. För att remissinstanserna ska kunna ge sina synpunkter krävs gott om tid och framförhållning. Regeringen har länge vetat att förordningarna träder i kraft i juni 2026, men trots detta skickas remissen ut med endast fem veckors svarstid och dessutom under en tid då de flesta i Sverige har ledigt för att fira jul, nyår och andra högtider. Rädda Barnen anser att detta undergräver beredningskravet i grundlagen, något som flera instanser har lyft vid tidigare remissförfaranden med korta svarstider och nyligen också i en debattartikel av MR-institutet och Diskrimineringsombudsmannen.¹

Rädda Barnen vill också fästa särskild uppmärksamhet vid att det just nu finns ett stort antal pågående utredningar, presenterade utredningar och redan beslutade regeländringar inom migrationsområdet, vars sammantagna konsekvenser för barn är svåra att överblicka. Samtidigt menar Rädda Barnen att det är tydligt att redan beslutade regeländringar inom migrationsområdet bidragit till en försvagad barnrätt för de barn som berörs. Rädda Barnen anser att regeringen allvarligt brister i ansvar om man går vidare med ytterligare lagändringar innan att först utvärdera vilka konsekvenser redan genomförda reformer har fått för enskilda, inklusive konsekvenserna för barn.

Med beaktande av den korta remisstiden har Rädda Barnen valt att fokusera på vissa delar av utredningen, där Rädda Barnen hyser en särskild oro för risken för bristande barnrättsperspektiv i implementeringen av pakten. Övriga delar avstår Rädda Barnen från att kommentera. Rädda Barnen vill dock understryka att även i dessa delar är det av yttersta vikt att ett barnrättsperspektiv genomsyrar all implementering och inte minst att barnkonventionens fyra grundprinciper – rätten till icke-diskriminering, rätten till liv, överlevnad och utveckling, principen om barnets bästa samt barnets rätt att få ge uttryck för sin åsikt och få den beaktad – säkerställs.

¹ ["Våra lagar byggs på allt svagare grunder"](#)

Sammanfattning av Rädda Barnens synpunkter

Rädda Barnen ser stora risker utifrån ett barnrättsperspektiv med implementeringen av EU:s migrations- och asylpakt. Även om pakten i vissa delar har bestämmelser som stärker barns rättigheter i Sverige (t.ex. vad gäller åldersbedömningar och rätten till företrädare för ensamkommande barn), innebär de flesta bestämmelser i pakten att barns rättigheter inskränks och kränks i förhållande till dagens, och Sveriges historiska, asyl- och migrationssystem.

Rädda Barnen ser särskilda risker med screeningförfarandet, gränsförfarandet och det nya mottagandesystemet. Här finns risker att barn olagligen frihetsberövas, inte får rättigheter såsom utbildning och rehabilitering tillgodosedda eller utsätts för våld eller andra farliga händelser på boenden.

Rädda Barnen framhäver särskilt i remissvaret barnets rätt till information, vikten av utbildning av all personal som kommer i kontakt med barn samt behovet av att säkerställa att barns egna asylskäl beaktas i förfarandena.

Rädda Barnens synpunkter på de enskilda förslagen

Övergripande frågor som är återkommande i/berör de flesta rättsakter som utredningen behandlar

I rättsakterna som behandlas i utredningen återkommer vissa frågor där Rädda Barnens synpunkter är samma oavsett vilken rättsakt det rör sig om. Rädda Barnen inleder därför med att ge dessa samlade kommentarer, innan kommentarer ges på varje rättsakt för sig.

Begreppet inresa

I EU:s migrations- och asylpakt införs en ny definition av begreppet "inresa", vilket innebär att vissa personer som fysisk befinner sig på landets territorium juridiskt inte anses göra det, d.v.s. det införs en juridisk fiktion av icke-inrest.

Rädda Barnen vill understryka att barn som befinner sig i denna limbosituation fortfarande är berättigade till alla sina rättigheter enligt barnkonventionen. Enligt artikel 2 i barnkonventionen gäller rättigheterna i konventionen alla barn som befinner sig inom landets jurisdiktion. I barnkonventionen har just termen "jurisdiktion" valts istället för "territorium" för att säkerställa att rättigheterna gäller alla barn där staten har rätt att utöva sin makt. Detta är också den tolkning av vilket ansvar staten har att säkerställa rättigheterna som gjorts av andra internationella kommittéer, t.ex. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter. Det är också tydligt utifrån barnkonventionen och dess förarbeten att rättigheterna i barnkonventionen tillkommer alla barn som befinner sig inom ett lands jurisdiktion, oavsett medborgarskap, uppehållsrätt, asylsökande eller så kallad papperslös.²

Eftersom Sverige kommer utöva sin jurisdiktion över de personer som befinner sig i gränsförfarandet, där de inte anses befinna sig på svenskt territorium, så är barnkonventionen tillämplig på de barn som är i detta förfarande. Därmed är Sverige skyldig att respektera, säkerställa och skydda de rättigheter varje barn har enligt barnkonventionen. Rädda Barnen

² Se sammanställning som gjorts i SOU 2020:63 Barnkonventionen och svensk rätt. Sid 132 ff.

önskar att detta förtydligas i instruktioner till de myndigheter som kommer att vara aktiva i gränsförfarandet, för att säkerställa att det inte råder någon oklarhet om detta när förordningen ska tillämpas.

Barns rätt till information

Flera av rättsakterna tar upp rätten till information för de personer som befinner sig i de olika förfaranden som rättsakterna hanterar. Denna rätt till information gäller även barn, och Rädda Barnen vill därför anföra följande:

Det är av stor vikt att ansvariga myndigheter tar fram information om de olika förfarandena, särskilt riktad till barn. Informationen måste finnas tillgänglig på olika språk och på olika sätt, inklusive sätt som är lämpliga för barn med funktionsnedsättning. Information kan behövas ges till barn på olika sätt och vid upprepade tillfällen, för att säkerställa att barnet till fullo tagit del av informationen. Denna information ska ges till barn av myndighetspersoner oavsett om barnet har medföljande vuxna eller inte. Myndigheter ska inte anta att föräldrar förstår och kan förmedla relevant information till sina barn, utan detta ansvar måste myndigheten själv ta. Det bör tydliggöras i relevant författning att den som ger information till ett barn så långt det är möjligt ska säkerställa sig om att barnet har förstått informationen.

Rädda Barnen vill betona att rätten till information och att det säkerställs att barnet har förstått informationen blir särskilt viktig i situationer som kan upplevas stressade eller pressande av barnet, eller där barnet till och med upplever en hotfull situation. Exempel på sådana situationer utifrån rättsakterna är när biometriska data ska tas från barnet eller dess förälder eller när barnet eller dess förälder blir utsatt för en kroppsvisitation.

Vikten av utbildning av personal

Rädda Barnen vill understryka vikten av att all personal, från olika myndigheter eller andra aktörer som är involverade i de olika förfarandena, har genomgått en gedigen utbildning i hur barn ska bemötas, om barns rättigheter, om hur man pratar med barn och hur man identifierar barns särskilda behov. Det krävs också särskild kunskap i att bemöta personer, och i synnerhet barn, med olika funktionsnedsättningar – såväl fysiska, psykiska eller intellektuella. Särskild utbildning kan behövas för den personal som ska möta barn i situationer som kan anses kränka en persons integritet eller till och med kan bli hotfull, t.ex. vid frågan om upptagning av biometriska data och kroppsvisitation. I dessa fall bör ansvarig myndighet säkerställa, så långt det är möjligt, att det är personal som är särskilt lämpad att bemöta barn som utför dessa uppgifter.

5. Asylprocedurförordningen

5.3.7 Personliga intervjuer

Rädda Barnen är positiv till kravet på personliga intervjuer. Även här vill dock Rädda Barnen understryka vikten av att även barn får personliga intervjuer, även de barn som söker asyl tillsammans med sina föräldrar.

Personliga intervjuer med barn säkerställer deras grundläggande rätt att få ge uttryck för sin åsikt och få den beaktad (artikel 12). Det kan också ge Migrationsverket relevant information om familjens situation som helhet, men också kunna utröna om barnet har egna asylskäl som

ska beaktas i processen, exempelvis risk för bortgifte, kvinnlig könsstympning, rekrytering som barnsoldat eller att tvingas till barnarbete.

När det gäller barn som har sina föräldrar med sig ska Migrationsverket säkerställa att det finns möjlighet att höra barn både med eller utan föräldrarna i rummet och underlätta för att kunna höra barnen även utan vårdnadshavarens samtycke, efter en ålders- och mognadsbedömning.

5.3.8 Åldersbedömning av underåriga

Rädda Barnen ser positivt på att Asylprocedurförordningen ställer upp tydliga krav på en multidisciplinär bedömning av barns ålder, när det råder oklarhet om en person som utger sig för att vara barn faktiskt är det. En multidisciplinär bedömning går helt i linje med barnkonventionen och hur den har tolkats av FN:s barnrättskommitté³ och något som Rädda Barnen har efterfrågat i många år. Rädda Barnen påminner också om att FN:s barnrättskommitté 2023 gav tydliga rekommendationer till Sverige om just detta.⁴

Rädda Barnen vill här understryka vikten av att Migrationsverket säkerställer att den multidisciplinära bedömningen görs av personer från olika professioner, så att det inte kommer att ligga på en enskild handläggare att fatta det slutgiltiga beslutet. Här ska det vara tydligt att Migrationsverket inte bara kan, utan ska inhämta information från flera olika professioner vad gäller en bedömning av barnets ålder.

5.3.11 Ansökningar för vuxna i beroendeställning, medföljande barn och ensamkommande barn

Rädda Barnen tillstyrker förslaget om att direktivets regler om barns ansökningar även ska gälla barn till sökanden som föds eller närvarar under det administrativa förfarandet.

Rädda Barnen vill även i detta avsnitt understryka vikten av att när det gäller ansökningar som rör barn, är det av yttersta vikt att barnens egna asylskäl prövas. För att kunna få fram vad dessa asylskäl kan vara, är det av vikt att det finns möjligheter för Migrationsverket att samtal med barn utan vårdnadshavarens samtycke.

5.3.17 Gränsförfaranden

Rädda Barnen ser stora risker med gränsförfarandet utifrån ett barnrättsperspektiv. Rädda Barnen anser exempelvis att det finns stora risker för att hur barn placeras under gränsförfarandet i praktiken kommer att innebära ett otillåtet frihetsberövande enligt artikel 37 i barnkonventionen (se mer om detta nedan under 7.9).

Vidare ser Rädda Barnen stora risker för barn och hur deras rättigheter tillgodoses vad gäller den begränsade kontakten med omvärlden, tillgång till barnanpassade stödinsatser samt de korta tidsfristerna, vilket såväl kan påverka rättssäkerhet som barns möjligheter att ens förstå vilken process de är inne i.

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 6 (2005) Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet. Punkt 31 (i).

⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6-7). Punkt 43 (d).

Det råder också otydlighet när det gäller hur barns grundläggande rättigheter ska säkerställas, i synnerhet rätten till skolgång, psykosocialt stöd, meningsfull fritid och rätten att komma till tals och få sin åsikt beaktad.

6. Skyddsgrundsförordningen

Som nämnts ovan anser Rädda Barnen att det är av synnerlig vikt att Migrationsverket i sina beslut om skyddsstatus säkerställer att ett barns egna skyddsskäl utreds och bedöms, och att det är möjligt för myndigheten att höra barn utan föräldrars samtycke, utifrån en bedömning av ålder och mognad. Detta bör framgå i tydliga instruktioner till Migrationsverket från regeringen.

6.3.6 Uppehållstillstånd för familjemedlemmar (familjesammanhållning)

Rädda Barnen delar inte utredningens förslag om återkallelse av uppehållstillstånd när en relation upphör (i vissa fall) samt dess bedömning om att inte utnyttja möjligheten att ge andra nära släktingar, t.ex. syskon, möjligheten till uppehållstillstånd för familjesammanhållning.

När det gäller återkallelse av uppehållstillstånd när en relation upphör, anser Rädda Barnen att det ska finnas en möjlighet att ge fortsatt uppehållstillstånd i de fall som barn är involverat. Om föräldrarnas relation upphör, ska det inte innebära att den ena föräldern får sitt uppehållstillstånd återkallat. Det bör skrivas in ett undantag som säkerställer att barnets rätt till båda sina föräldrar (artikel 9 i barnkonventionen) tas i beaktande vid sådana fall och att den förälder som fått uppehållstillstånd för familjesammanhållning inte får sitt tillstånd återkallat.

När det gäller uppehållstillstånd för andra nära släktingar, anser Rädda Barnen att Sverige bör utnyttja detta åtminstone när det gäller syskon till barn. Det kan finnas fall där det är ett barn i familjen som har skyddsskäl, och föräldrarna får då uppehållstillstånd för familjesammanhållning med barnet. Det vore helt oskäligt att andra barn till föräldrarna inte kan få uppehållstillstånd för familjesammanhållning på anknytning till sitt syskon. Detta skulle strida mot rätten till familjeliv som barnet har enligt artikel 16 i barnkonventionen för såväl barnet som haft skyddsskäl som dess syskon. Det skulle också strida mot föräldrarnas rätt till familjeliv enligt Europakonventionen (artikel 8).

6.3.7 Uppehållstillstånd för personer som beviljats internationellt skydd

Rädda Barnen anser, som har framförts i flera tidigare remissvar, att Sverige bör utfärda uppehållstillstånd för längre tid än minimtiden enligt EU-rätt. Rädda Barnen anser också att längden på uppehållstillstånd ska vara lika, oavsett vilken skyddsstatus som barnet får (flyktning eller alternativt skyddsbehövande), i linje med principen om icke-diskriminering (artikel 2 i barnkonventionen). Som har framförts i alla tidigare remissvar i frågan så är en långsiktig och hållbar vistelse av yttersta vikt för att ett barn ska vara tryggt, integreras i samhället och kunna tillgodogöra sig sina rättigheter, i synnerhet rätten till utbildning, hälsa och utveckling. Rädda Barnen anser därför att Sverige bör ge om inte permanenta uppehållstillstånd så åtminstone uppehållstillstånd för en längre tid när skyddsstatus har konstaterats. Rädda Barnen är också starkt emot det förslag som utredningen hänvisar till om utmönstring av permanenta uppehållstillstånd (SOU 2025:35), och anser att det måste finnas kvar en möjlighet att kunna få ett permanent uppehållstillstånd. För utförligare motivering om detta, se vårt remissvar för denna utredning.

Rädda Barnen anser slutligen att det inte finns någon anledning för Sverige att utnyttja möjligheten att ta ut en avgift vid utfärdandet av uppehållstillståndet. Människor som kommer till Sverige för att söka skydd undan förföljelse, krig eller katastrofer har ofta en tuff ekonomisk situation. Att deras möjligheter till uppehållstillstånd då blir avhängigt möjligheten att kunna betala avgift, när deras skyddsstatus redan är avgjord, anser Rädda Barnen vara orimligt. I synnerhet som det inte verkar införas några lättnader för barnfamiljer eller ensamkommande barn.

7 Screeningförordningen

7.5.2 Myndigheter som bör ansvara för screeningprocessen

Rädda Barnen har inga kommentarer vad gäller vilka myndigheter som utses att ansvara för screeningprocessen.

Vad gäller hälsoundersökningen vill Rädda Barnen understryka att denna inte bara ska vara en somatisk hälsoundersökning med fokus på att identifiera smittbara sjukdomar, utan att det även görs en hälsoundersökning med fokus på personens mentala hälsa, vilket kan inkludera att identifiera trauman, som kan gå in i sårbarhetskontrollen, men även vissa funktionsnedsättningar så som NPF, depression, självskadebeteenden m.m. Detta i syfte att identifiera tidigare oupptäckt ohälsa, men också för att fånga upp redan identifierad problematik och underlätta lots till rätt vårdaktör.

7.9 Hur personer som genomgår screening ska hållas tillgängliga för myndigheterna

Inom detta kapitel lämnas flera förslag som rör tid för kvarhållande för screening och möjlighet till uppsikt och förvar för att slutföra screeningen. Rädda Barnen vill här ge några samlade synpunkter, som gäller ett flertal av förslagen som läggs fram.

Enligt barnkonventionens artikel 37 (b) får inget barn godtyckligt berövas sin frihet, och frihetsberövande enligt lag ska endast användas som en sista utväg och för kortast möjliga tid. Enligt artikel 37 (c) ska barn som frihetsberövas behandlas humant och med respekt för människans inneboende värdighet och på ett sätt som beaktar behoven hos personer i dess ålder. Barn ska också hållas åtskilda från vuxna, utom när det är för barnets bästa att inte göra så.

FN:s barnrättskommitté har tydligt uttalat att frihetsberövande av barn på grund av hens migrationsstatus inte är tillåtet. Kommittén har uttalat att ett barn tar skada av allt frihetsberövande, oavsett om det är för kort tid eller tillsammans med sin familj. Det skadar barnets fysiska och psykiska hälsa och barnets utveckling. Kommittén understryker att ett barn som, med eller utan sin familj, reser in i ett land irreguljärt eller uppehåller sig i ett land utan giltiga tillstånd under inga omständigheter kan ha påföljder som liknar de som ges vid brott. Varje frihetsberövande på grund av detta är därför oförenligt med barnkonventionen. Det strider mot barnets bästa och barnets rätt till utveckling.⁵ FN:s särskilda rapportör om tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har uttalat sig på följande sätt:

⁵ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 23 (2017) om staternas skyldigheter rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration i ursprungs-, transit-, destinations- och återvändandeländer. Punkt 8 och 9.

"Within the context of administrative immigration enforcement, it is now clear that the deprivation of liberty of children based on their or their parents' migration status is never in the best interests of the child, exceeds the requirement of necessity, becomes grossly disproportionate and may constitute cruel, inhuman or degrading treatment of migrant children".⁶

FN:s barnrättskommitté har 2023 uttalat tydliga rekommendationer till Sverige vad gäller förvar av barn på grund av deras migrationsstatus:⁷

"Kommittén [...] uppmanar konventionsstaten [...] Att förbjuda och förhindra att barn placeras i förvar på grund av deras eller deras föräldrars migrationsstatus, och bedöma barnens bästa och rätt till familjeliv i alla beslut som fattas som kan resultera i att deras föräldrar placeras i förvar eller utvisas på grund av sin migrationsstatus."

Rädda Barnen vill följaktligen understryka att barn i migrationsärenden aldrig ska placeras i förvar. Rädda Barnen har också riktat skarp kritik mot de förslag som läggs fram i Förvarsutredningen, som denna utredning hänvisar till och vill anpassa regelverket efter. Rädda Barnen hänvisar därför till detta remissvar för mer information.⁸

Rädda Barnen vill också understryka vikten av restriktivitet när det gäller att placera föräldrar i förvar. FN:s barnrättskommitté har tydligt uttalat att även föräldrar kan omfattas av förbudet att placera barn i förvar, och uppmanat Sverige till tydligare bedömningar om barnets bästa och rätt till familjeliv när föräldrar tas i förvar.⁹ Rädda Barnen har mött många barn vars föräldrar har placerats i förvar och som uppvisar ett försämrat mående efter detta, exempelvis minskad aptit, sömnsvårigheter, koncentrationssvårigheter, oro, sorg, suicidtankar och en upptagenhet av den förälder som plötsligt försvunnit från hemmet. Många av dessa barn ägnar mycket tid åt att försöka förstå varför föräldern blivit inlåst och nu befinner sig i det som många barn tolkar som ett fängelse. Barn får också bristande information om varför föräldern är i förvar eller vad som händer framöver. Rädda Barnen har utvecklat detta i vårt remissvar till Förvarsutredningens betänkande, och hänvisar dit för ytterligare information om hur förvar av föräldrar påverkar ett barn.¹⁰

Rädda Barnen vill också påpeka att de boenden som behövs under screeningförfarandet, som diskuteras exempelvis under kapitel 7.9.3, ska vara anpassade efter barns särskilda behov. Här vill Rädda Barnen påminna om att polisen endast får kvarhålla barn som misstänks för brott i arrest om det är absolut nödvändigt.¹¹ Det är således av yttersta vikt att barn som ska genomgå

⁶ Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez (A/HRC/28/68). 2015 punkt 80.

⁷ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6-7). Punkt 43 (c).

⁸ Se Rädda Barnens remissvar på SOU 2025:16 Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar

⁹ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 23 (2017) om staternas skyldigheter rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration i ursprungs-, transit-, destinations- och återvändandeländer. Punkt 11.

¹⁰ Se Rädda Barnens remissvar på SOU 2025:16 Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar

¹¹ 6 a § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

screeningförfarande, som inte misstänks för något brott, inte placeras i boenden som kan liknas vid arrestlokaler. Screeningmiljöerna måste också säkerställa barns rätt till integritet och privatliv, i enlighet med artikel 16 i barnkonventionen. T.ex. gäller detta privat tillgång till toalett och dusch, och att det ska finnas utrymme för vila och återhämtning. Rädda Barnen vill lyfta risken för att dessa boenden blir "de facto"-förvar, d.v.s. att barns rörelsefrihet begränsas så kraftigt att det kommer vara fråga om ett frihetsberövande som är i strid med artikel 37 i barnkonventionen.

9 Eurodacförordningen

Rädda Barnen har konsekvent varit emot att biometriska data ska tas av barn. I Eurodac har detta ändå införts, och då redan från 6 års ålder. Med anledning av detta vill Rädda Barnen föra fram följande synpunkter om viktiga aspekter att beakta när de biometriska data ska tas från såväl barn som deras föräldrar.

Hänsyn till barn måste tas även när det är föräldrarna som ska lämna biometrisk data

Det finns en stor risk att i många fall när biometrisk data ska tas från föräldrar, är barnen tillsammans med föräldern. Det är därför av stor vikt att personalen som ska inhämta datan från föräldern också informerar barnet om vad som ska hända och varför det görs, men också bemöter föräldern på ett sätt så att föräldern kan vara lugn och fortsätta vara en trygg punkt för barnet.

Användning av våld för att få in biometrisk data ska undvikas när det rör ett barn eller hans föräldrar

Enligt Eurodacförordningen ska skyldigheten att lämna biometriska data kunna verkställas genom att polisen använder någon form av våld mot personen. Rädda Barnen vill understryka att våld mot alla från polisen ska undvikas så långt det går. När det gäller barn, vill Rädda Barnen poängtera att det borde införas ett förbud för polisen att använda våld mot barn för att verkställa skyldigheten att lämna biometriska data. Att använda våld mot barn är i strid med barnkonventionen och mycket skadligt för ett barn. Våld mot barn kan förebyggas, till exempel genom ordentlig information, att det finns gott om tid och att det är lämplig personal som verkställer skyldigheten.

Rädda Barnen vill också betona att när en förälder är i sällskap med ett barn är det av särskild vikt att polisen gör allt i sin makt för att undvika att använda någon form av våld mot föräldern. Även här kan våldsamma situationer förebyggas på samma sätt som med barn. Rädda Barnen vill också understryka att forskning visar att barn lider stor skada av att se sina föräldrar bli utsatta för våld. Det kommer också att skada barnets tillit till myndigheter i stort.

11 Mottagandedirektivet

11.4.4 Områdesbegränsning samt boende- och anmälningsskyldighet

Rädda Barnen har i sitt remissvar till Mottagandeutredningen uttryckt skarp kritik mot förslagen kring boendeskyldighet, anmälningsplikt, närvarokontroller, skyldighet att vistas inom ett visst geografiskt område, m.m. Rädda Barnen hänvisar här till de synpunkter som gavs

i remissvaret. Rädda Barnen vill återigen påpeka att Mottagandeutredningen själv poängterar att förslagen kommer att påverka barn negativt.¹²

11.4.8 Förvar

Rädda Barnen avstyrker att barn ska kunna tas i förvar som ett led i gränsförfarandet. Som anförts ovan ska ett barn aldrig frihetsberövats på grund av sin migrationsstatus, vilket det här är frågan om.

I övriga delar som gäller förvar hänvisar Rädda Barnen till vårt remissvar avseende Förvarsutredningens förslag.¹³

11.4.12 Underårigas skolgång och utbildning

Rädda Barnen avstyrker förslaget om att ändra tiden från när ett barn ska tas emot i skolan från en till två månader efter ansökan om internationellt skydd har lämnats in.

Att så snabbt som möjligt efter en flyktsituation få till en fungerande vardag är grundläggande för att barn ska återhämta sig och inte skadas mer än nödvändigt av flyktsituationen. För en fungerande vardag är rutin som exempelvis skolgång och regelbundna fritidssysselsättningar avgörande. Det är därför av yttersta vikt för barnets välmående och utveckling att barnet får påbörja sin skolgång så snart som möjligt efter att hen har anlänt till Sverige. En fördröjd start med skolgången försvårar integrationen för barn långsiktigt, och det gäller även de barn som senare får avslag och återvänder till sitt ursprungsland. Rädda Barnen vill också understryka att utbildning i detta hänseende inte bara ska ses som ett integrationsverktyg utan även som en skyddsfaktor mot psykisk ohälsa.

Rätten till utbildning är grundläggande, inte bara i barnkonventionen utan även i Europakonventionen, FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och i svensk lag. Enligt utredningen är det Migrationsverkets bedömning att barnet måste finnas tillgängligt för utredning, som får väga tyngre än barnets rätt till skolgång. Rädda Barnen delar inte denna bedömning och anser inte att en myndighets förfarande ska kunna hindra ett barn från att tillgodogöra sig sina lagstadgade rättigheter. Med tanke på att antalet asylsökande är på rekordlåga nivåer, torde Migrationsverket klara av de intervjuer och annat där barnet behöver finnas tillgängligt under maximalt en månad. Skulle barnet behövas mer för utredning efter en månad, borde dessa delar kunna skötas utanför barnets skoltid, t.ex. på eftermiddagar, kvällar eller helger.

11.4.15 Materiella mottagningsvillkor samt hälso- och sjukvård

Rädda Barnen har under många år drivit på för att dagersättningen som lämnas till asylsökande ska höjas för att kunna täcka nödvändiga kostnader för barnfamiljer, inklusive att bestämmelsen om att bidraget halveras från barn tre tas bort. Detta är också något som såväl FN:s barnrättskommitté som FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och FN:s kommitté mot rasdiskriminering har tagit upp.

¹² Se Rädda Barnens remissvar på SOU 2024:68 Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

¹³ Se Rädda Barnens remissvar på SOU 2025:16 Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar

Rädda Barnen är därför delvis positiva till Mottagandeutredningens förslag om att revidera dagersättningen något. Som framgick av vårt remissvar anser vi dock att revideringen inte fullt ut tillgodoser barnets rätt till skälig levnadsstandard enligt barnkonventionen. Rädda Barnen hänvisar till det remissvaret vad gäller ytterligare tydliggörande i denna fråga.¹⁴

Vad gäller rätten till logi, som stadgas i direktivet, vill Rädda Barnen här hänvisa till våra synpunkter på Mottagandeutredningens delbetänkande från 2024.¹⁵ Rädda Barnen vill ånyo påpeka att vår erfarenhet samt forskning visar att kollektiva boendeformer som regel har negativ inverkan på ett barns rätt till ett tryggt och skäligt boende. Det är en miljö som skapar otrygghet och begränsar möjligheterna att säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses. Våld är vanligt förekommande i de asylboenden som har funnits och fortfarande finns, såväl våld mellan vuxna som barns utsatthet för våld. Rädda Barnen vill också betona vikten av att det finns utrymme i boenden för lek och läxläsning, och att barnvänliga platser finns på varje boende.

Rädda Barnen finns idag på plats på flera av Migrationsverkets så kallade återvändandescenter. Våra erfarenheter är att det finns stora brister i barnrättsperspektivet i hur dessa är uppbyggda och fungerar. Lokalerna är inte ändamålsenliga för barn att bo på, lekytorna är undermåliga eller underdimensionerade. Barnfamiljer bor samman med ensamma vuxna varav många lider av psykiska ohälsa, vilket påverkar barnens trygghet och säkerhet. Det finns också säkerhetsrisker i lokalerna som inte åtgärdas trots att Migrationsverket får information om det. Det råder på vissa platser oklarhet i ansvarsfördelning mellan Migrationsverket och fastighetsägarna, vilket leder till att brister inte åtgärdas. Vidare beskriver barn att de uniformerade säkerhetsvakterna som arbetar på boendena ibland skapar otrygghet. Flera barn har också beskrivit hur dessa uppträtt olämpligt och hotfullt gentemot barnen.

Socialtjänsten tolkar sitt uppdrag gentemot dessa barn olika i olika delar av landet.. Flera gör tolkningen att deras uppdrag är begränsat till endast akuta insatser och hänvisar till att Migrationsverkets ansvar är långtgående. Detta trots att oro ibland handlar om att Migrationsverket inte lever upp till sitt ansvar och att barnets säkerhet riskeras som följd.

Det finns inte någon myndighet som har ett uttalat tillsynsansvar över centren, vilket gör att Rädda Barnen och andra aktörer på plats inte har något tydlig part att rapportera om missförhållandena till och som kan säkerställa att åtgärder vidtas. I och med bristen på extern granskning riskeras rättssäkerheten för dessa barn ytterligare.

Baserat på dessa erfarenheter anser Rädda Barnen att regeringen måste vara tydlig i sina instruktioner till Migrationsverket när de ska upprätta boenden för asylsökanden enligt Mottagandedirektivet liksom de boenden som krävs i gränsförfarandet enligt andra förordningar. Barnrättsperspektivet ska genomsyra boendets placering, hur lokalerna ser ut och vilka aktiviteter som finns att tillgå. Rädda Barnen uppmanar Migrationsverket att låta barn vara involverade i utformandet av boendena. Rädda Barnen anser också att det bör

¹⁴ Se Rädda Barnens remissvar på SOU 2024:68 Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

¹⁵ Se Rädda Barnens remissvar SOU 2024:64 En ny ordning för asylsökandes boende.

tydliggöras att det ska vara särskilda boenden för barnfamiljer och vuxna – det räcker inte med att man befinner sig inom olika delar av samma lokal, utan det ska vara separata boenden.

Slutligen anser Rädda Barnen att regeringen ska utse en lämplig myndighet, utanför Migrationsverket, som kan utöva tillsyn över Migrationsverkets alla olika boenden och som har behörighet att stänga ett boende om det inte lever upp till grundläggande krav. Skolinspektionen har detta mandat vad gäller skolor och förskolor, och IVO har ett liknande mandat vad gäller socialtjänsten och exempelvis HVB-hem och statliga ungdomshem. Utifrån likabehandlingsprincipen torde det även finnas en tillsynsmyndighet som kan stänga boenden som Migrationsverket ansvarar för, om dessa inte lever upp till de krav som lagstiftaren ställer och/eller inte tillgodoser och respekterar barns rättigheter.

15 Bestämmelser om ensamkommande barn i EU:s migrations- och asylpakt

Rädda Barnen har inga större kommentarer vad gäller utredningens förslag och bedömningar i detta kapitel. Rädda Barnen saknar dock tydlighet i en fråga – de förordningar och direktiv som går igenom har nästan alla ett krav på att begränsa antalet barn som en och samma person kan vara företrädare för till maximalt 30 barn. Rädda Barnen välkomnar denna begränsning, även om vi anser att den borde vara ännu lägre, för att säkerställa att företrädaren har möjlighet att göra ett bra jobb för samtliga barn hen ansvarar för.

För att kunna säkerställa att en person inte är företrädare för fler än 30 barn, krävs någon form av register över alla företrädare och hur många barn de har ansvar för. Idag saknas ett sådant register. Kommuner för ofta register över sina egna gode män, men eftersom en person kan vara god man åt barn i olika kommuner, så kan en person potentiellt vara god man åt betydligt fler barn än tillåtet utan att det upptäcks. Rädda Barnen anser därför att ett nationellt register över gode män och deras uppdrag bör föras, förslagsvis av Socialstyrelsen.

18.13 Konsekvenser för barn och ungdomar

Rädda Barnen vänder sig starkt mot den konsekvensanalys angående barn och ungdomar som görs i utredningen. Även om Rädda Barnen förvisso delar bilden av att enstaka delar i rättsakterna från EU förstärker skyddet för barns rättigheter, kommer de sammantagna konsekvenserna av rättsakterna innebära försämringar för dessa barn, att barns rättigheter inskränks på flera sätt och att barn kommer att få försämrad hälsa, deras utveckling kommer att påverkas, liksom deras tillit till samhällsinstitutioner. Rädda Barnen vill här påminna om att en av de utredningar som denna utredning hänvisar mest till, Mottagandeutredningens slutbetänkande SOU 2024:68, själv i sin konsekvensanalys har konstaterat att förslagen innebär en negativ påverkan på barn. Rädda Barnen finner det anmärkningsvärt att denna utredning inte beaktar detta i sin konsekvensanalys.

Avslutande reflektioner

Avslutningsvis vill Rädda Barnen understryka att Sverige har visst handlingsutrymme när det gäller implementeringen av rättsakterna, och att det är av yttersta vikt att Sverige nyttjar detta för att säkerställa att barns lagstadgade mänskliga rättigheter tillgodoses i alla processer.

Regeringen bör därför vara tydlig i instruktioner till de myndigheter och andra aktörer som ska ansvara för implementeringen att barnrättsperspektivet är ett rättsligt krav, och att det alltid

måste säkerställas. I synnerhet bör regeringen understryka vikten av kontinuerliga bedömningar av barnets bästa, såväl i enskilda fall som i uppbyggnaden av olika system och boenden. Detta innebär att alla aktörer, inklusive regeringen, ska genomföra systematiska barnkonsekvensanalyser innan åtgärder vidtas och även regelbundet följa upp hur implementeringen tillgodoser barns rättigheter.

Slutligen vill Rädda Barnen betona vikten av samarbete med civilsamhället i implementeringen. Som nämnts tidigare har Rädda Barnen stor erfarenhet av att finnas på olika asylboenden och så kallade återvändandecenter för att säkerställa barns rätt till meningsfull fritid och bidra till att främja barns trygghet, hälsa och utveckling. I just denna del kan flera olika civilsamhällesaktörer vara viktiga partners för ansvariga myndigheter att samarbeta med. Det bör därför finnas en struktur kring samarbetet och statlig finansiering för detta.

Stockholm 7 januari 2026

Sara Damber
Avdelningschef Sverigeprogrammet
Rädda Barnen